



Mısır Devriminin İkinci Yılında “Futbol” Kaosu *

İsmail Numan Telci¹

Mısır siyasetinde özellikle son birkaç aydır birtakım karmaşık hesapların varlığı aşikar. Muhalefeti oluşturan blok tüm kuvvetleriyle iyice köşeye sıkışan İhvan iktidarına karşı yeniden harekete geçmiş durumda. 2011’deki devrimin ikinci yıl dönümünün kutlanması gereken 25 Ocak 2013’te Tahrir Meydanı başta olmak üzere ülkenin birçok şehrinde Cumhurbaşkanı Mursi ve üyesi olduğu Müslüman Kardeşler karşısında gösteriler düzenlendi. Küçük çaplı çatışmalarla ortam kızışmışken 26 Ocak’da geçtiğimiz sene Port Said şehrinin takımlarından El-Masri ve Kahire’den El-Ahli’nin maçı sonrasında çıkan olaylarda 74 Ahli taraftarının öldürülmesi ile ilgili duruşmada hakim Suphi Abdel Meguid’in 21 Masri taraftarı ve kulüp yöneticisine idam cezası vermesi ile gösterilerin boyutu büyüdü. Çıkan olaylarda son resmi rakamlara göre sadece Port Said şehrinde 40’in üzerinde kişi hayatını kaybetti. Ölenlerin çoğu idam cezasına çarptırılan ve neredeyse hepsi Port Saidli olan kişilerin akrabaları ve arkadaşlarıydı. Ölümlere neden olan kurşunların güvenlik güçlerince mi yoksa birçok amatör videoda ellerindeki silahlarla gözükken sivil kıyafetli kişilerce (kiralananmış kışkırtıcılar) mi ateşlendiği henüz bilinmiyor. Muhalefete yakın medyanın abartmakta çekinmediği olayların ülkenin büyük şehirlerde artarak devam etmesi 27 Ocak Pazar akşamı Cumhurbaşkanı Mursi’nin yaptığı açıklamayla Süveyş, İsmailiyye ve Port Said’de bir aylık sıkıyönetim ilan etmesi ile farklı bir boyut kazanmıştır. Bu konuşma sırasında Mursi’nin ilk kez bu kadar sert bir tavır takınmış olması gözlerden kaçmamış, Cumhurbaşkanı daha da ileri giderek “yapabileceklerinin bunun çok daha ötesinde olduğu” tehdidini yapmıştır.

Öte yandan patlamaya hazır bir dinamit gibi duran ve muhalefetin yargı ayağıyla yakından ilgili bir başka karar da Mısır Anayasa Mahkemesi’nin 15 Ocak’ta alacağını duyurduğu ancak 3 Şubat’a ertelediği Şura Konseyi’nin ve Aralık ayında oylanıp kabul edilen Anayasa’yı hazırlayan Komisyon’un anayasaya uygunluğuna yönelik vereceği karardı. Kararın 3 Şubat’a ertelenmesinin planlanmış bir senaryonun parçası olduğunu söylemek “komplo teorici” bir yaklaşım olarak görülebilecekse de, göz ardı edilecek bir ihtimal de değil. Nitekim Port Said mahkemesinin kararını tam da 25 Ocak’ın hemen ardından vermesi ve izleyen süreçte birçok şehirde çıkan olaylarda onlarca kişinin ölmesi Anayasa Mahkemesi’nden çıkacak olası bir “iptal” kararının yaratacağı daha büyük gösterilerin hazırlayıcısı olarak görülebilir. Hatırlanacağı üzere geçtiğimiz Kasım ayında Cumhurbaşkanı Mursi “hiçbir mahkemenin Şura Konseyi’ni iptal edemeyeceği” kararını almış ancak izleyen süreçte meydana gelen olaylar ve muhalefetin baskısıyla bu kararını geri çekmek durumunda kalmıştı. Olayları biraz daha iyi anlayabilmek için bir yıl öncesine dönerek Port Said’teki maçta gerçekleşen ölümlerden bu güne nasıl geldiğini hatırlayalım.

Port Said Stadyumu Faciası

Port Said şehri 1 Şubat 2012’de El-Masri ile El-Ahli takımları arasında oynanan Mısır birinci ligi karşılaşması öncesinde misafir takım taraftarları ile güvenlik güçleri arasında çatışmalara sahne oldu. Akşam saatlerinde gergin bir ortamda gerçekleşen maç 3-1 ev sahibi takımın

¹ Doktora Adayı, Uluslararası İlişkiler Bölümü, **Sakarya Üniversitesi** ve Misafir Araştırmacı, Medeniyet Çalışmaları ve Kültürlerin Diyalogu Merkezi, **Kahire Üniversitesi**

galibiyeti ile sona erdi. Masri taraftarlarının her gol sonrasında sahaya inmesi nedeniyle normalden uzun süren karşılaşmanın hemen ardından ev sahibi takım destekçileri yine sahaya akın ederken bunlardan bazıları misafir taraftarlara yönelik saldırıya geçti. Çıkış kapısının kapalı olması ve ışıklarında sönməsi nedeniyle saldırıdan kaçmaya çalışan Ahli taraftarları çıkan kargaşada birbirlerini ezmesi sonucunda 74 kişi hayatını kaybetti.

Olayın ardından ev sahibi takımın iki oyuncusu verdikleri mülakatta olayın Mübarek rejimi kalıntılarının bir organizasyonu olduğuna inandıklarını ifade etmişlerdi. Bu bağlamdaki delilleri şimdiye kadar bütün maçları izlemeye gelen vali ve emniyet müdürünün bu kez stadyuma gelmemesi, maç için şehir dışından gelen 500-600 kişilik grubun biletsiz stadyuma alınması, güvenlik güçlerinin stad girişinde neredeyse hiçbir arama yapmaması ve maçın son düdüğüyle birlikte Ahli taraftarlarına doğru saldıran kişileri durdurmak için polisin hiçbir şey yapmamasıydı. Maç öncesi ve sonrasındaki görüntüler incelendiğinde bu iddiaların bir kısmı belirgin bir şekilde gözükmekteydi.

Bu deliller ışığında olayın Ahli'nin "Ultralar" olarak bilinen ve 25 Ocak devriminde Mübarek rejimine karşı olaylarda ön planda yer alan taraftar grubuna karşı, devrimden bu yana hiçbir reformdan geçmeyen polis ve güvenlik güçlerince gerçekleştirilen bir öç alma girişimi olduğu birçoklarınınca kabul gördü. Yüksek Askeri Konsey lideri General Tantavi'nin Ahli'nin "Ultralar" grubuna, kendisini aşağılayıcı tezahüratlarından ve devrim sürecindeki rollerinden dolayı polisle işbirliği yaparak cezalandırma girişimi olduğu Ahli taraftarlarının da temel argümanıydı. Ayrıca Milletvekili Ziyad El-Aleimi, cumhurbaşkanlığı yarışındaki tek kadın aday Busayna Kemal ve 6 Nisan Hareketi olayların arkasında Yüksek Askeri Konsey'in ve güvenlik güçlerinin olduğunu düşündüklerini açıkladılar. "Ultralar" grubu üzerine çalışmalarıyla bilinen Şerif Hassan "daha önce çok kez Ahli maçına katıldığını, futbol bağlantılı şiddet olaylarına şahit olduğunu ancak Port Said'deki şiddetin çok daha organize ve futbolla alakası olmayan bir boyut taşıdığını düşündüğünü" ifade ederek Yüksek Askeri Konsey aleyhindeki iddiaları destekledi.

İzleyen süreçte gözaltılar gelmiş ve 73 kişi tutuklanarak Port Said hapisanesine yerleştirilmiş ve yargılanmalarına başlanmıştır. Ahli taraftarları yargılama boyunca sürekli olarak dönemin Genelkurmay Başkanı Hüseyin Tantavi'yi ve eski rejim üyelerini olaydan sorumlu tutmuş ve her fırsatta protestolarını dile getirmişlerdir. Süreç özellikle medya ve sosyal medya aracılığıyla daima canlı kalmış bir taraftan da eski rejim kalıntıları ile devrimci "Ultralar" arasındaki mücadele politik bir düzeye taşınmıştır. Olayların daha da büyümesini engellemek amacıyla Port Said hapisanesindeki güvenlik önlemleri artırılmış bir taraftan da şüphelilerin avukatlarına Ahli taraftarlarından tehdit aldıkları gerekçesiyle ekstra korunma sağlanmıştır. Yargılamalar sonucunda yukarıda da belirtildiği üzere mahkeme 21 tutukluya idam cezası vermiş, aralarında 9 güvenlik görevlisinin de bulunduğu 52 sanık hakkındaki kararın da 9 Mart'ta açıklayacağını duyurmuştur. Kararın ardından Ahli taraftarlarının facebook sayfasında idam cezalarının gerçekleşmemesi durumunda daha büyük şiddet olayları düzenleneceği ve "kan döküleceği" tehdidi yer almıştır.

Şiddet Kaçınılmaz Mı?

"26 Ocak Cumartesi günü Mısır siyaseti bir mahkemenin Port Said futbol olaylarındaki ölümlerin yargılanması konusundaki kararıyla birlikte yine sıcak anlarından birisini yaşayacak. Mahkeme belki de verilen kararın Ahli holiganlarını tatmin etmeyeceğinden ve yeni şiddet dalgasına yol açacağından kararını erteleyecektir." diye yazmıştı Mısır'ın en eski yayın organlarından El-Ahram gazetesinin yazarı Hatem Maher. Nitekim "Ultralar" kararın

hemen öncesinde yaptıkları açıklamada “eğer idam cezası çıkmazsa şiddet olaylarına başvuracaklarını” duyurmuşlardı. Devrim sonrası Mısır’ında “talepleri karşılanmayan” her hareketin yeni şiddet dalgası yaratma potansiyelinin olduğunu son iki senedir yakından görüyoruz. Yeni Mısır siyasetinde iktidara gelen Müslüman Kardeşler hareketinin karşısındaki en büyük sorunlardan birisi işte tam da bu noktadadır. Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi, Ulusal Kurtuluş Cephesi ve 6 Nisan Hareketi gibi önde gelen muhalif grupların yanında Ahli taraftarları, Mübarek rejimi kalıntıları ve son olaylarda ortaya çıkan Black Bloc (Siyah Blok) gibi şiddete başvuran veya başvurabileceğini iddia eden gruplara karşı nizamı sağlamakta büyük sıkıntı çekmektedir. Seçildiği günden bu yana muhalif cephe ile yıldızı barışmayan Mursi’nin böyle bir ortamda ekonomik ve sosyal sıkıntılara çözüm bulacak reçeteler ortaya koyması mümkün olamamıştır.

Mübarek rejiminin yıkılması devrimci sürecin başlangıcı olmuştur şüphesiz. İhvan, devrim sonrası düzeninin ilk iktidarı olarak bu anlamdaki tecrübesizliğinin de katkısı ile şimdiye kadar devrimci grupları bir araya getirmekte ve tüm kesimlere “ulaşmakta” başarılı olamamıştır. Ancak bu tespitten yola çıkarak ülkenin gidişatından, ekonominin düzelememesinden ve sosyal hizmetlerin gerçekleşmemesinden Mursi’yi ve İhvan’ı sorumlu tutmak gerçekçi olmayacaktır. Unutulmamalıdır ki Hüsnü Mübarek’in 30 yıllık rejimi boyunca fakirden çalıp zengine vermesi, özgürlükleri kısıtlayıp baskıcı rejimde ısrar etmesi ve İslami hareketi her anlamda arka plana itip seküler ve liberal destekçilerinin önünü açması devrim sonrası Mısır’ının sosyal ayrışmalarının ve ekonomik problemlerinin en büyük sebepleridir. Ülkedeki tüm siyasi grupların bu çerçevede düşünerek pozisyonlarını ona göre belirlemeleri, demokratik kurumlara saygı göstererek uzlaşma yoluna gitmeleri politik krizden çıkılabilmesi için tek reçetedir. Aksi takdirde önümüzdeki dönem Mısır’da belirsizlik durumunun kronikleşmesine, istikrarın ertelenmesine ve hiç kimsenin arzu etmeyeceği şiddet sarmalının süreklileşmesine gebecektir.

* Bu yazı Star Gazetesi’nin 3 Şubat 2013 tarihli sayısında yayımlanmıştır.